

Igud Halacha Challenge, Nisan 5779

www.RabbinicalAlliance.org/category/halacha

Enclosed are this month's she'eilah about milk for the four cups at the Seder and answers to last month's she'eilah about Purim inside and outside of Jerusalem. Please send answers to this month's question to Igud.Halacha@gmail.com.

These questions and answers are courtesy of Rav Mordechai Tzion, author of Shu"t HaShoel (2 volumes), Shu"t Eretz Yisrael and other seforim available for purchase on HavaBooks.org.il.

This month's she'eilah for you to consider and answer:

שאלה:

מספרים על בעל 'בית הלוי', שאישה שאלה אותו אם יוצאים ידי חובת ארבע כוסות בחלב, והוא נתן לה כסף לסעודת פסח, כי הבין שלא היה לה מספיק כסף לקנות יין. על כל פנים, מהי התשובה לשאלה – יוצאים בזה ידי חובה או לא?

Last month's she'eilah with answers:

שאלה:

כתוב בגמרא בבא בתרא (כג, ב) שאם אפרוח בתוך חמישים אמה מהבית הוא שייך לאותו בית, ואם יותר מחמישים אמה מהבית הוא הפקר. ורבי ירמיה שאל: מה הדין אפרוח עם רגל אחת בתוך חמישים אמה ורגל אחת מחוץ לחמישים אמה? ויש לשאול אותה שאלה על פורים: מה הדין לגבי פורים - אדם שיש לו רגל אחת בתוך ירושלים ורגל אחת מחוץ לירושלים?

תשובות מחברי איגוד הרבנים:

כתב הרב יחזקאל מוסקוביץ, על מה ששאלת על מי שיש לו רגל אחת בירושלים ורגל אחת מחוץ מתי יחגוג פורים הנה יש ללמוד ממאי דאיתא בעירובין נב ע"ב אמר ר' חנינא רגלו אחת בתוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום יכנס דכתיב אם תשיב משבת רגלך רגליך קרינן. והתניא לא יכנס הוא דאמר כאחרים דתניא למקום שרובו הוא נזקר ע"כ. ופרש"י שם ז"ל למקום שרובו שם הוא נזקר. ורובו בתוך התחום הוא עכ"ל. דהיינו שאזלינן בתר רוב גופו וכשהולך לחוץ ורגלו אחת מבחוץ הלא רוב גופו עדיין מבפנים.

וכן קיי"ל בשלחן ערוך (אורח חיים ס"י תה סעי' ב) וז"ל היתה רגלו אחת תוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום יכנס עכ"ל. וכתב שם המשנה ברורה ס"ק ג וז"ל דבתר רובו שדין וכיון דלא הוי אלא רגלו אחת חוץ לתחום ועדיין רובו בתוך התחום הלכך יכנס עכ"ל.

והוא הדין נמי הכא שרגלו אחת מבפנים ורגלו השנית מבחוץ עדיין רוב גופו מבפנים ויש לו דין בן עיר שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון. אבל אם באמת חציו מבפנים וחציו מבחוץ יש לו להשאר בחזקתו ולנהוג כמקום שיצא משם. ואין לומר שינהוג כמו אנשי טבריא שאמרינן עליו במגילה ה ע"ב והא חזקה קרי בטבריא בארביסר ובחמיסר ע"כ ואין ללמוד משם שכאשר יש ספק יש לקרות מגילה שני ימים. שהלא בטבריא עצם העיר מוטלת בספר ואם לא יקראו שני ימים יתבטל המצוה וכאן יש לאיש חזקה והספק הוא אם נתבטל חזקתו. כנלע"ד. ע"כ דברי הרב יחזקאל מוסקוביץ

כתב **הרב צבי מאונר**, שבגמרא בבא בתרא כג ע"ב שאל ר' ירמיה רגלו אחת בתוך נ' אמה ורגלו אחת חוץ מחמשים אמה מהו. אלא עיין שם שממשיך הגמרא ועל דא אפקוהו לרבי ירמיה מבי מדרשא ע"כ. תוספות (ד"ה ועל דא) והרשב"א מסבירים שחכמים גרשו את רבי ירמיה מפני שהוא ביסס את השאלה על ההנחה שחכמים דיברו בשיעורים לא מדויקים. אם השיעורים לא מדויקים, אז אי אפשר לדעת בדיוק באיזו רשות האפרוח עומד, ולכן הזכויות של הצדדים לא היו ברורות. אבל אם החכמים דיברו באופן מדויק, אז אם האפרוח עובר את הגבול של חמשים אמה, האפרוח נחשב לציפור שיכולה לעוף. ברגע שהוא עובר גבול חמשים אמה, אפילו מעט, הוא נחשב בחוץ, ויד בעל השובר על התחתונה. ז"א שאם השיעורים מדויקים אפילו חריגה קטנה מחוץ לחמשים אמה משפיעה על קביעת זכויות. הרמב"ם בהלכות גזלה ואבדה (טו:יח) מסביר וז"ל שאין הגוזל מדדה יתר על חמשים אמה עכ"ל. למרות שהרמב"ם לא פסק בפירוש, אפשר להסיק שהוא מסכים עם ר"ת ורשב"א מפני שהוא נותן הסבר שקשר את השיעור לתכונה של האפרוח.

הש"ע בח"מ (ס"י רס סעי' ח) פוסק כמו הרמב"ם, וז"ל: גוזל שמדדה (פ' שמתנווד) ואינו יכול לפרוח – הנמצא קרוב לשובך בתוך חמשים אמה – הרי הוא של בעל השובר. חוץ לחמשים אמה – הרי הוא של מוצאו שאין הגוזל מדדה יותר על חמשים אמה עכ"ל. בפשיטות משמע שאם מקצת חוץ לתחום – אפילו קצת - הרי הוא כאילו כולו חוץ לתחום.

לגבי פורים, ניתן להסיק שאם מישהו עומד בין התחום של ירושלים וחוצה הוא נחשב כאילו הוא חוץ לעיר.

ועוד אפשר להביא ראיה מאיסורי המקדש. אסור לאכול קדשים קלים מחוץ לחומה של ירושלים. ובזמן

שהוא אוכל ק"ק, ומקצתו ככולו. שהרמב"ם (הלכות מעשה הקרבנות יא:ו) כתב וז"ל ובשר ק"ק שיצא חוץ לחומת ירושלים נפסל ונאסר לעולם. ואע"פ שחזר למקומו, אסור לאוכלו... כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נעשה כטריפה... עכ"ל. מלשונו של "חוץ למחיצתו" משמע שאפילו יוצא מקצתו אסור. וגם יש להביא ראייה מהאיסור של מישהו טמא להיכנס למקדש. שהרמב"ם כתב (הלכות ביאת המקדש ג:יח) וז"ל וכן טמא שהכניס ידו למקדש, מכין אותו מכת מרדות עכ"ל. הרי שנוי מקומו אפילו קצת נחשב כולו וחייב על כניסה למקדש באיסור. לכן להלכה נלע"ד שחייב אדם להיות כולו בגבול ירושלים להיות מחויב לשמור ט"ו אדר שושן פורים במקום י"ד.

תשובות מפוסקים ומחברים:

הגר"ח קנייבסקי כתב: "נקרא בט"ו מגילה".

הגר"א נבנצל כתב: "איפה הראש ורוב גופו?"

הגרז"נ גולדברג כתב: "עיין מסכת מכות יב דנה הגמ' אם עומד הרוצח על אילן שעיקרו בחוץ ונפו בפנים או להיפך. עיין שם".

הגר"ר שלמה אבינר, ראש ישיבת עטרת ירושלים ורב הישוב בית אל, השיב: "רבי ירמיה שאל את השאלה הזאת ובתשובה זרקוהו מבית המדרש. זרקו אותו, כי בכל מקרה יש מקרי גבול. ברוב המקרים מה ההלכה, ויש מצב בין השמשות, באמצע, ואי אפשר לוותר על ההגדרות בגלל שבין השמשות לא ברור. כך תרצו למה זרקוהו מבית המדרש.

ולגופו של ענין, הולכים אחרי הרוב, והרוב הוא י"ד. בערים המסופקות עושים פורים יומיים, אבל פה הוא לא ספק אלא יש לו רגל לכאן ולכאן. ועוד, מי שחייב בט"ו וקורא בי"ד יוצא ידי חובתו, אבל לא ההפך. לכן יש לו לנהוג י"ד.

ולנשמתו של ענין, האדם הזה פוסח על שתי הסעיפים, הוא לא יודע אם הרגלים שלו בירושלים או מחוץ לירושלים. הוא בתוך ירושלים או מחוץ לירושלים? ארץ ישראל היא קדושת שיבת ציון ובנין הארץ, ירושלים היא קדושת נשמת התחיה הלאומית. לכן צריך לדעת איפה הוא נמצא. לפני כיבוש ירושלים,

היבוסים שהיה גר בירושלים היה אומר (שמואל ב ה, ו): 'לא תבוא הנה כי אם הסירך העוורים והפסחים'. יש כמה פירושים מי הם 'העוורים והפסחים'. פירוש אחד מסביר שהפסחים הם הפוסחים על שני הסעיפים. זה כן גאולה או לא גאולה? אנחנו בעד המדינה או לא בעד המדינה? הקב"ה מברך את שריה או לא?

לכן ידידי היקר, אתה צריך להחליט: אתה עם שתי רגלים בתוך ירושלים או לא?! החילונים עם שתי הרגלים בתוך מדינת ישראל. החרדים עם שתי הרגלים מחוץ למדינת ישראל. רוב הלאומיים-דתיים גם הם עם שתי רגלים בתוך המדינה, אבל יש שמתלבטים. יש שמאוהבים בספק. זה מה שנקרא ע"י הפילוסוף קירקגור: תאות הספק. אבל באמת צריך כל אחד להיות עם שתי רגליו בתוך ארץ ישראל ושתי רגליו בתול ירושלים".

הג"ר שמאי קהת הכהן גרוס, בעל שו"ת שבט הקהתי, כתב: "שם העיקר קובע ראשו ורובו".

הג"ר שמואל אליעזר שטרן, מראשי בית ההוראה של הגר"ש הלוי וואזנער ומח"ס שו"ת שביבי אש, כתב: "הרגל השניה הרי היא בכלל סמוך ונראה".

הג"ר פינחס אברהם מייערס, אב"ד האג ובעל שו"ת דברי פנחס, כתב: "ראיה מסוכה שהולכים אחר ראשו ורובו".

הג"ר אליהו שלדינגר, אב"ד ורב שכונת גילה ומח"ס שו"ת שואלין ודורשין, כתב: "מי ששואל שאלה כזו יש לעשות לו את מה שעשו חכמים לרבי ירמיה ע"ש" (וכשראה **הג"ר גמליאל הכהן רבינוביץ** את התשובה הזאת, הוא אמר: "הנה בשער הגלגולים (הקדמה ל"ו) איתא שאמר רבינו האר"י ז"ל על רבי ירמיה שאמרו עליו בתלמוד דידן, במסכת ב"ב (דף כ"ג) בעי רבי ירמיה, רגל אחד בפנים ורגל אחד בחוץ מהו, ואמרו שם כי על דא אפקוה לרבי ירמיה מבי מדרשא. וזה היה בענין הגוזל המדדה בתוך חמשים אמה במס' יו"ט. וכבר ידעת כי זה רבי ירמיה תמיד היה שואל שאלות, כמ"ש הרבה פעמים בעי רבי ירמיה, והנה להיות כי הוא נתכונן לטובה, להגדיל תורה ולהאדירה בשאלותיו, וביישוהו ואפקוהו מבי מדרשא, לכן יש לו שכר טוב גדול למעלה, כי כל השאלות הנשאלות במתיבתא דרקיע, הוא שואל אותם ונשאלות על ידו. עכ"ל. וזה פלאי פלאים ממש. וע"ע בספרי 'גם אני אודך'

תשובות מהגאון רבי משה רחמים שעיו שליט"א בעל 'מחקרי ארץ' (סימן קי"ט) מה שהאריך עוד בזה").

הג"ר שמחה ב"צ רבינוביץ, מח"ס פסקי תשובות, כתב: "שיכנס או שיצא".

הרב דוד טהרני, מח"ס שו"ת דברי דוד, כתב: "לגבי מקרא מגילה אם רואה או נמצא תוך עיבורה של כרך קורא בט"ו, הלא"ה יקרא בי"ד. רגל תוך עיבורה של כרך ורגל בחוץ, על דא אפקוה לרבי ירמיה מבי מדרשא. ולמעשה כיון שהאדם החייב במקרא מגילה אינו אפרוח, יכנס לכרך ויקרא כבן ט"ו, או יצא ויקרא בי"ד. ואיני נכנס כרגע מה שעת החיוב הקובע לבן כרך או בן עיר, שנחלקו החזו"א וההר צבי".

הרב חיים רוטר, מח"ס שו"ת שערי חיים, כתב: "בכתובות (קד, א וש"נ) אמר ליה אביי לרב יוסף אתאי קודם שקיעת החמה גובה כתובתה לאחר שקיעת החמה לא גביא בהיא פורתא אחילתא? אמר ליה אין כל מדת חכמים כן היא בארבעים סאה טובל בארבעים סאה חסר קורטוב אינו יכול לטבול".

הרב מרדכי אלמקייס, מח"ס שו"ת ויכתוב מרדכי, כתב: "לכאורה הרי רגלו השניה נמצאת בסמוך ונראה לרגלו האחת ואם כן יש ללכת היכן שנמצא רוב גופו. ובוודאי הנכון הוא שיכנס לירושלים או יצא ממנה כי בנקל יכול לעשות כן".

הערות מהעורכים:

ומדוע הוציאו את רבי ירמיהו מבית המדרש? פירש רש"י שם: "שהיה מטריח עליהם". וכן רבינו גרשום שם: "משום דמטריד להו בשאלות שאין בהן ממש". אך ר"ת מסביר שם בתוס', מפני שזו שאלה לא מציאותית שהתפרשה כקינטור כנגד שיעורי חז"ל. ובהגהות וחיידושים לרבי גדליה ליפשיץ (בנו של בעל תפארת ישראל) הנדפסים בסוף הגמרא, כתב: "נ"ל דר"ל דשאל דבר שאינו והו"ל ח"ו כחוכא ברבו ובפ"ג דמנחות דל"ז ע"א בבעיא דפלימו מרבי תינוק שנולד עם ב' ראשין וכו' ואף דבעי בכה"ג ספ"ד דעירבין דנ"ב ע"ב רגלו אחת בתוך התחום כו' והכא לא אפשר דקים להו דאינו מדדה יותר, וכן נמי במ' סאה חסר קורטיב דבעי ר"י במס' עירובין ולא אפקוהו לא בפעם ראשון ושני אך כשהרבה לשאול כאלה חששו לחוכא ח"ו".

אגב, אומרים שפעם אחת הרבי מסטמאר הגיע לישיבה אחת כדי לבחון את התלמידים במסכת בבא בתרא. כשהודיעו לו שבמשך הזמן למדו דפים מועטים, הוא לא היה שבע רצון ורצה ללמדם את חשיבות הלימוד בבקיות. הרבי אמר שמצאנו בבא בתרא דף כג, שרבי ירמיה נזרק מבית המדרש, ובדף קסה הוא התקבל בחזרה. הרבי שאל: כמה זמן רבי ירמיה היה מחוץ לבית המדרש? התלמידים לא ידעו מה

Igud Halacha Challenge, Nisan 5779

www.RabbinicalAlliance.org/category/halacha

לענות. אמר הרבי: תלוי באיזה מהירות למדו. אם למדו ארבעים דף לחודש, רבי ירמיה היה בחוץ כארבעה חודשים. אם למדו עשרים דף לחודש, הוא היה בחוץ כשמונה חודשים. אבל אם למדו דף לשבוע כתלמידים מסויימים בזמננו, רבי ירמיה היה מחוץ לבית המדרש כשלוש שנים!